

NARODNI HEROJ JOSIP ENGL

Tvorac prve tajne radiostanice za NOB

4 jula 1956 godine pred kućom br. 15 u Tuškanovoj ulici u Zagrebu sakupila se masa svijeta, da prisustvuje otkrivanju spomenploče u čast Josipa Engla, narodnog heroja. Spomenploča je otkrivena uz uobičajenu svečanu ceremoniju: govori, vijenci, vojna muzika.

Nakon oslobođenja bili smo svi česti svjedoci otkrivanju raznih spomenploča, no ova spomenploča ima za nas Jevreje naročito značenje, jer se ovom pietetnom gestom dalo priznanje borcu Jevrejinu, koji je na svoj način dao obol u borbi protiv fašizma i na kraju i mladi život.

Kao treći sin porodice Engl, Josip se rodio 8 avgusta 1908 u Zemunu, gdje je i završio 4 razreda židovske osnovne škole. Srednju školu je pohađao u Zrenjaninu, a studije je završio u Beogradu. Specijalizirao se za radiotehniku. Radio je u Zrenjaninu, Somboru, Beogradu, dok konačno nije došao 1933 u Zagreb, te je postao šef laboratorija kod „Tungsrama“.

Kratko vrijeme iza dolaska u Zagreb, Josip se aktivizirao u naprednom sindikatu URS, a nakon osnutka SBOTIČ-a postao je i član odbora industrijske sekcije. Kao pripadnik naprednih snaga, bio je izabran i za člana uprave „Merkura“, ustanove za osiguranje namještenika. Nakon nekoliko godina provedenih u nesebičnom revolucionarnom radu, Josip je 1938 postao član KP. Nije zaboravio da je Jevrejin, te je bio isto tako aktivan član raznih jevrejskih kulturnih društava. Bio je dobar Jevrejin i dobar cionist.

Josip Engl nije mogao ostati ravnodušan ni kao Jevrejin, ni kao komunist, a niti kao čovjek pred opasnostima koje su dolazile iz nacističke Njemačke, pa se i on na svoj način prihvatio borbe protiv fašizma.

Svi se sjećamo burnih dana 1938, 1939, 1940 i 1941 godine. Bilo je očito da će zvjer Hitler kad-tad napasti i Jugoslaviju, no osim komunista malo tko je o tome vodio računa.

Još u januaru 1941 godine došli su Josipu u stan drugovi Rade Končar i Pavle Pap-Šiljo (također Jevrejin — narodni heroj) i zapitali ga da li bi mogao da sagradi jednu tajnu radiostanicu za potrebe CK KPH. Josip je pristao, ali je napomenuo da je vrlo teško doći do radiocjevi za odašiljače. Rade Končar je obećao svoju pomoć i dao je vezu sa ondašnjim aerodromom na Borongaju, gdje su se našli simpatizeri i nabavili cjevi za odašiljače iz vojnih zaliha. U građenju odašiljača pomogao je i brat Stjepan, te jedan tehničar, koji je mislio da se radi o kinopojačalu.

Vrijeme je prolazilo u radu i okupacija Jugoslavije je zatekla radiostanicu u još nedovršenom stanju. Sada je trebalo još više žuriti, jer je buduća radiostanica smatrana kao moćno oružje protiv okupatora. I Josip je tako mislio, kao i svi drugi. Nakon hajke na Jevreje moralo se raditi još opreznije, ali i brže. Drugovi Rade Končar i Pavle Pap su nestrpljivo očekivali da stanica proradi. Tada je trebalo pristupiti probama. To je bilo prilično opasno. Josip je sa ručnim radioaparatom otišao u Samobor, na Sljeme i okolna mjesta, da dobro prouči funkciju stanice, koja je radila na valu 29 metara.

Za vrijeme Josipovih izleta radi ispitivanja i mjerenja stanicom je rukovao mlađi brat Stjepan, a ja sam bio spiker, te sam na njemačkom jeziku čitao razne tekstove, koje smo unaprijed dogovorili.

Antenu smo svaki put morali montirati i demontirati, da ne bi netko od ukućana opazio da radimo sa stanicom.

Napokon je došao dan da je stanica mogla redovno proraditi. Da bi se mogao kontrolirati domet stanice, CK je poslao u razna mjesta Hrvatske tekst na njemačkom jeziku, koji bi se na određeni dan i u određeno vrijeme čitao. Dogovoreno je bilo da, u slučaju uspješnog slušanja, razni drugovi iz pokrajine šalju telegrame sa čestitkom za rođendan. Došlo je mnogo telegrama, kao znak da su stanicu dobro čuli.

Okupator je bjesnio u svom elementu. Odvodio je u logore smrti mnoge napredne ljude i rodoljube, a naročito se okomio na Jevreje. No Josip se nije kolebao, on je na stražarskom mjestu izdržao do kraja.

4 jula 1941 godine tajna radiostanica je progovorila. Drug Stipe Ugarković čitao je proglas CK KPJ u kojem poziva narode Jugoslavije da ustanu protiv okupatora. Na završetku emisije prvi put se čuo pozdrav „Smrt fašizmu — Sloboda narodu”.

Ovu emisiju nije slušao samo narod, nego su je čuli i gestapovci i ustaška policija. Naravno da je povedena hajka, da se uhvati ta radiostanica, koja se tako drsko usudila da radi usred Zagreba.

Radiostanica se često selila iz ulice u ulicu, no uvijek je prkosila okupatorima. Stanica je radila u Zagrebu do konca godine, kada je uništena.

Josipa je sa ostalom braćom odvela ustaška policija 9 jula 1941 u Jasenovac, gdje je i poginuo sa još dva brata.

Koliko god me boli gubitak braće, ipak mi je bar mala utjeha ona spomenploča kao simbol zahvalnosti naroda. .